

Câinele ciobanului și lupul

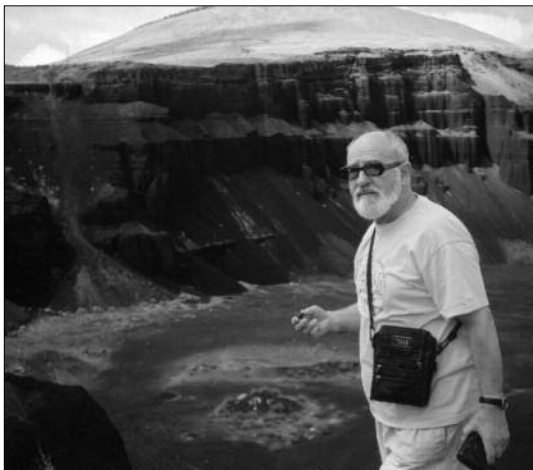
de John Gay
(1685 - 1732) *

traducere de
PROCOPIE CLONȚEA

De foame cruntă rău mânat,
Dă iama-n oi, pe înnoptat;
Iar prada nopții-n codru des,
Mânca el ziua, pe ales.
Degeaba cerca păstorul
În laț să-i pripone piciorul;
Iar câinele fugea-n zadar
Să-și bage colțul în tâlhar.
Dar într-o zi, pitiș-pitiș,
Dădu de lup în ascunziș.

- Să facem pace, zic, un pic,
Să cugetăm, amic cu-amic.

-Pace? lupul zise, garantat!
Și câinele a continuat:
- Cum poți tu, mare și tare,
Să sfășii bietele mioare?
Cei colți ai tăi, merită, zău,
În urs să-nfigi, ba chiar în leu.
Un suflet mare e milos,
Nu-i ca tiranul, ticălos;
Oițele în grija mea,
Cunoască mare-mila ta.
- Amice, să n-avem sfadă,
Noi lupii trăim din pradă;
Și foamea să ne potolim,
Mâncăm noi, frate, ce găsim.
De milă ai de mioare,
Și de asta nu ai stare,
Vorbește cu stăpânul tău
Și afli cine-i cel rău .
Lupul mânca și el o oaie;
Oameniiucid o droaie!
Dușmanu' pe care-l știi e rău ,
...Ce faci, trădat, de-unul de-al tău?

* Poet și dramaturg preromantic englez, o prezență perenă în teatrul european prin piesa sa baladescă *Opera cerșetorului* (*The Beggar's Opera*) adaptată și făcută celebră de Berthold Brecht c-un nou titlu, *Opera de trei parale* (*Die Dreigroschenopera*).

Petruț Pârvescu

prima eclipsă de soare în păcala făgețelului

cer soare lună stele
ziua în amiaza mare
toate erau acolo și eu le-am văzut
am văzut
prima eclipsă de soare în păcala făgețelului
(pe valea vezii dincoace de pitești)
tata mama și frații mai mari
am privit ore întregi cerul

am văzut
și am auzit direct prin ciobul de sticlă afumat
cum au venit vârcolacii au mușcat din soare și au orbit
de s-a făcut dintr-o dată noapte în toată păcala făgețelului
și alte câteva sate
și ne-a pus mama (dumnezeu să-o ierte!)
să ne închinăm acolo jos
în băătăură
pe săturate
până s-a făcut ziuă!...

Din vol., în pregătire, „Păcala Făgețelului”

Kiril KADIISKI

Născut în 1947 la Kustendil, Bulgaria, poetul și eseistul Kiril Kadiiski este de departe cel mai înzestrat reprezentant al generației sale. Situat în perioada regimului comunist mai mereu în afara criteriilor oficiale, unul dintre fondatorii literaturii samizdat în țara sa, Kadiiski a fost și primul editor privat din Bulgaria, creator al revistei și editurii *Nov Zlatortog*. Autor a peste douăzeci de volume de poezie și eseuri, traducător mai ales din poezia franceză, el însuși tradus în mai multe limbi, printre care și româna, Kiril Kadiiski a fost distins cu numeroase premii naționale și internaționale, printre care și *Marele*

Premiu European de Poezie al Festivalului Internațional „Noptile de Poezie de la Curtea de Argeș”. Poet al condiției umane, citită în datele sale existențiale și transcendente, interferând cotidianul cu ecourile miturilor fondatoare, poet pentru care lumea înconjurătoare vorbește, Kiril Kadiiski oferă un discurs liric de mare simplitate și de profundă emoție.

Poemele de față provin din recentul apărut volum „Geneza-Exodul” (Ed. Pero, 2014).

Traducere și prezentare de
HORIA BĂDESCU

Liziera

Apele calme, apele roșii
ale acestui fluviu adânc...
Încă-și deschid venele arborii seara,
au găsit, iată, o cale... Uitând

temerea Domnului! Dinaintea uitării
eterne
toți sunt, vai!, doar amintiri.
Sufletul vinovat își dă totdeauna dreptate.
Sângerează spiritul la prima atingere-a
lumii.

O amintire din demult – sau o rană prea
simplă –
reînviată de amintirile zilei de mâine...
O brazdă uitată, năpădită de ierburi
nebune.

Poate că drumul în întuneric astfel
se-oprește.
Liniște. Și cuiburi părăsite și goale
în care vântul adăpostește furtuni.

Cerneală

Și dacă voi ați ști
Pe ce gunoaie crește poezia...
Ana Ahmatova

Nufăr stingher – aici, lângă haznaua
cătunului – fâșie
dintr-un noptatic cer abandonat
pătat de ploaia stelelor. Nu-i asta
semnul pe care Pronia l-a dat

că-n tine și-a găsit sălaş?... O, voi căzute
ale lui Josephine Baker surori.
Trup violet ce-l ondulează vântul
în dans frenetic până-n zori.

În asta ți-ai întrezărit destinul.
Și îngăduitoarea Parcă, amintește-ți,
ea protectoare-atătora mărimi,

crezu și-n steaua ta și-ți aruncă
- să ai noroc! – o ciutură de apă dinainte –
jerba de nuferi înghețați.

Ceață

Ciugulit cel din urmă ciorchine.
Vârtejul acoperă-n cuiburi perle
albe, ouă de nea...Iar spiritul tău
e fratele singuraticii mierle.

În lumea și viața-nghetată
zile-ntregi voi rămâne pândarul
ciugulind, ca studentul sărac,
iernaticul soare – boabă zbârcită.

De mult mai departe de bârlogu-mi alunm
a venit...Dar zăpada l-a îngropat.
Și noi doar fărâmituri de vers împărțim :

Eu, care-aștept, înlănțuit
de singurătate...Și strig...Dezgustul
ciugulindu-mi ficatul cu furie.

Râu secăt

Singură albia lui, uscați sunt pereții,
în care bătrânele mele picioare nu mi-s
în stare deacum să revarse nici apele vieții
nici pârâul din sat...Oare cine mi-a zis

că viața-mi va curge ca apa... Creștini –
în zdrențe-nsângerate tac plopii,
ai crede că-s țințuți la stâlpul rușinii.
Judecata din urmă și de noi o apropii?

Eu nu-s începutul – nu voi fi nici sfârșit!
Nu eu voi da asupra mea verdictul
și tot s-o repeta aici la nesfârșit

Și chiar de nu se va crăpa pământul,
o breșă pentru-a-mi inunda mormântul
apele vieții iar vor fi găsit

Ziua morților

În memoria soției mele
poeta Maria Meranzova

Cu degete pătate de sângerii cireșe,
ca un oracol junghiind un taur,
fac profeții... O stană de durere
e cineva... Febril altul se-nchină.

Femeie fără prunc, bărbat fără femeie –
voi, bieților, cine vă mai susține?
Azi doar cei morți sunt toți aici, dar mâine
și toți cei vii vor fi, vezi bine.

Și ea, ea unde-i - ieri soție-alături –
acuma doar lumină în lumină?..
Și cerul fără stele? Semn de sus

cum că puternicul – Atotputernicul! – e
altul,
căci a-ncercat să șteargă tot ce aici
Destinul orb a scris.

În asta ți-ai
întrezărit
destinul.
Și
îngăduitoarea
Parcă,
amintește-ți,
ea
protectoare-
atătora
mărimi,

crezu și-n
steaua ta și-ți
aruncă
- să ai noroc!
– o ciutură de
apă dinainte

—
jerba de
nuferi
înghețați.

Fidelitatea clasicismului

D-lui Nicolae Comănescu, iubitor de înțelepciune

În exordiul lucrării sale serioase, de dimensiuni epopeice, *Metamorfoze*, Ovidiu face o scurtă prezentare a evoluției vieții pe pământ, mergând până la apariția omului: *natus homo est*. Autorul, spune poetul, a fost „un zeu sau o natură mai bună”, *deus sive melior natura*. Poate că avem de-a face aici cu o distanțare cuminte, *lejeră*, de curente de gândire ale timpului. Deși, mai curând, înclinăm către o exprimare tautologică. Dacă nu reducem natura la *frig / cald, uscat / umed* și alte dispoziții din acestea antinomice, cu alte cuvinte, dacă nu o scindăm până la proporții domestice: una *de bună*, alta *de purtare*, natura este una singură, ea ignorând condiția comparației. Prin urmare, o natură mai bună, *natura melior*, implică saltul către un palier de excelență, către o natură de-naturată, smulsă din constrângerile firești și transferată unei coerențe superioare, (în cazul de față) divină. O *natură mai bună* înseamnă de fapt un zeu.

Se vorbește adesea despre miracolul grecesc afirmat în variatele ipostazieri ale spiritului uman: știință, artă, gândire speculativă, politică (Atena fiind cel dintâi stat care a cunoscut o formă democratică de guvernare), educație (modelul *paideic*) ș.a. S-au emis ipoteze felurite privind natura miracolului grecesc, fermentul genezei acestuia. Fiecare hermeneut a strigat *evrika!* pe limba lui. Căutările însă continuă, pentru că ele nu converg, ci se ramifică. Ceea ce este admirabil, de vreme ce fiecare aventură deschide, în funcție de operatorul de gândire propriu, noi scipiri ale aceleiași realități caleidoscopice. Imboldul căutării nu a fost, desigur, *piatra filosofală*, care să dezlege misterul și să declanșeze generarea miracolelor în lanț, după voia și nevoia fiecăruia. Alegem – în acest ultim sens – din numerologia vechilor texte cifra trei, pentru trei exemple, câte unul din trei epoci diferite: 1. Un general roman trimite la Roma, în urma spoliei Greciei cucerite, opere de artă (statui), avertizându-și sever soldații: *Să nu le distrugeți, că vă pun să le faceți!* (Îmi trece prin minte, pentru prima oară, un gând deloc edificator pentru ceea ce

Fan, profan, fanatic

tracologie. La acest forum științific, comanditarul, Constantin Drăgan, pretindea participanților să-i fundamenteze științifice teoriile fanteziste (el prezenta *epura*, ei veneau să o împodobească, să-i confere legitimitate) cu privire la avatarurile limbii latine de când adăsta ea în septentrion tracic, mai înainte de a ajunge în Latium, la latini. N-a fost chiar așa; dacă soldatului roman i-a lipsit replica, dacă supusul medieval nu avea dreptul la replică, profesorul Cicerone Poghiric de la Universitatea din București, prevalându-se de un drept constituțional: libertatea de exprimare, a replicat savant și inteligent, invocând apoteogma: *Inter virtutes grammatici est quaedam nescire*, „Printre virtuțile gramaticului este și aceasta: a nu ști unele lucruri” (Quintilian).

Cele trei exemple se proporționează similar în raport cu falsa judecată a rezolvării de situații conflictuale prin verdict. Sunt judecăți paradoxale, pe care intelectul le respinge; dacă

îngustă de subțirimea firului de lumină. Pe măsură ce înaintezi, lumina îți crește, pentru că te apropii de natura interioară, adevărată, a lucrului, de obârșia din care se naște nestricată în fire (*natura*, „fire”, „caracter”, „însușire”) și nume (*natura < nascor,-i, natus sum*, „a se naște”, în limba latină).

Dacă lectura va fi însă una precipitată, dornică nu să te instruiască, ci să te confirme, de parcă tu însuși ai fi Marele Text și nu Biblia, Coranul, Vedele, atunci natura lucrului se va strica, iar cultura, care înseamnă sporire a naturii în sânul naturii pe linie de adevăr, bine și frumos (Schiller, v. Constantin Noica, *Jurnal de idei*, p.393), va păgubi.

Se spune că orice cuvânt își are tonalitatea sa retorică. Dacă o anumită gravitate răzbate din această *coniunctio verborum*, ea este proprietatea exclusivă a cuvintelor înseși. Ceea ce revendicăm în dependență proprie este doar o invitație la lectură cinstită, curată, nu trasă de păr, cazuistică. Este și rezerva noastră de nemulțumire. Spre exemplu: întrebare de curând dacă am citit Biblia, am răspuns cu un *da* firav, aproximativ. Era posibil și un răspuns prezumțios: *ba chiar și în două limbi dintre cele sacre*. Și totuși, întrebarea stăruie: am citit eu oare Biblia?

Rămâne și îndemnul la cunoașterea naturii profunde a lucrurilor. Spre exemplu, deși în termeni profani până la sinestezie, cât de esențializată apare afirmația lui Beethoven: „Cât timp vor exista cârnați, bere și muzică, la Viena nu va fi revoluție!” Contextul era, probabil, acela al diferențierii dintre spațiul francez insurgent și cel german găsit a fi de altă natură. Beethoven corectează abordările ostensibile, sondând, natura umană în zona ei de penumbră. O dimensiune de profunzime a aceleiași naturi umane în aceeași conjunctură politică au evidențiat filosofii, pentru care filosofia germană însemna replica pașnică a revoluției burgheze din Franța.

Riscând similitudini frivole, fanatismul cu acoperire religioasă, naționalistă, de castă, de agon, în mod nedrept se reclamă din religie ca putere a spiritului, ori din alte forme de conviețuire de expresie lăudabilă; pentru a-și fundamenta pe principii onorabile sângheroasa intoleranță, omul comite un act de fraudă, *malversațiune*, deturnare de capital sacru.

Prin el însuși, *fanum*, „templu”, era un loc sacru. Frecventat însă de om, el își asociază un atribut, *fanaticus*, „insuflat de zei”, „inspirat”; „furiș”, recunoscându-i omului, într-un prim compromis, partea de sacralitate. (Dacă, eventual, l-ar fi lăsat în *afara templului / în fața templului*, omul ar fi rămas un *profan*, *pro-fanus*, un necunoscător al misterului din interior. Cu timpul, vocabula *fanatic* a cedat însă din ansamblul lingvistic și de sensuri subîntinse, reducându-se la *fan* = admirator entuziast.) Atât i-a fost de ajuns omului ca să devină uzurpator de sacru. Nu templu, nu biserica, nu moscheea nasc fanatismul.

Văzând Dumnezeu cum credința pe pământ slăbește, o voce îl cheamă pe Francisc de Assisi și-i zice: *Francisc, repară Biserica mea!*, iar Sfântul a înțeles că ruina Bisericii însemna înstrăinarea omului de morala creștină.

Problema esențială ar consta în educație, în hrana de zi cu zi a minții și a sufletului, în cumpănirea cunoașterii profane cu știința sufletului, în echilibrul învățătură – caracter, în distanța ce trebuie pusă între iubitorul de înțelepciune, *filosoful*, și „negustorul sau traficantul de mărfuri din care se hrănește sufletul”, acesta fiind sofistul în definiția lui Platon.

S-au scurs câteva mii de ani de când s-a pus problema astfel. Ne încredințăm, ingenui, virtuții care se cheamă așteptare.

strategul zice marțial ceea ce zice, asta nu înseamnă că, în lipsa talentului și a instruirii tehnice, oricine poate deveni Fidiș; dacă despotul pretinde cuiva să dezlege misterul pietrei filosofale numai și numai în temeiul dreptului de a porunci de care el uzează, este o cruntă eroare; nici filotimia expatriatului român nu poate investi vanități găunoase forjate la căldicel, cu atributul rigorii științifice, adevărului sobru.

În exemplul de mijloc, de ev mediu, se întrezărește și dezlegarea a ceea ce era, din enunț, absurditate logică. Și anume: cercetătorul *de-o viață* (nu acela de ocazie ori de paradă) nu descoperă aurul, dar ajunge în proximitatea acestuia, truda lui nefiind zadarnică. Și atunci, situația conflictuală cade din paradox în „curtea” problemei, deschisă soluțiilor, dialogului comunicării în armonie.

Nu toate problemele se rezolvă dintr-o clipită. Cu cât gradul de dificultate crește, cu atât lectura lor devine mai asiduă, mai întâi pe secvențe, pe semne și simboluri, pregătind ascensiunea spre adâncul înțelesului. La prima citire te întâmpină tentația clasică: *Aplică formula!* Iar aceasta poate fi matematică (matematica privită drept știință a științelor), social-politică, juridică etc, conform unei culturi și civilizații gramaticalizate. Dar gestul acesta primar este similar semnăturii după șablon a analfabetului. Adevărata problemă începe odată cu absența soluției. O cauți (soluția) cu toate simțurile treze, până dai de o fantă

...fanatismul cu acoperire religioasă, naționalistă, de castă, de agon, în mod nedrept se reclamă din religie ca putere a spiritului, ori din alte forme de conviețuire de expresie lăudabilă; pentru a-și fundamenta pe principii onorabile sângheroasa intoleranță, omul comite un act de fraudă, *malversațiune*, deturnare de capital sacru.

am în intenție să ilustrez: dar dacă generalul, cunoscând valoarea operelor respective, miza astfel pe efectul benefic asupra prostiei cazone? Ne lăsăm însă în voia judecății lui Horațiu și renunțăm la o presupusă ingratitudine a gestului defăimător). 2. Porțelanul de Meissa (Meissen) s-a obținut în urma claustrării pe viață a unui alchimist, obligat de suveran să scoată aur. Experiențele chimistului din Evul Mediu au avut efect, dar într-o direcție nescontată de potentat. 3. În 1977, la Roma a avut loc un simpozion de

litere

Un roman sentimental marca Perpessicius

T. Tihan este un critic și istoric literar clujean mult prea discret față de cât ar impune meritele sale. A fost redactor la revista *Steaua* 15 ani înainte de 1989, în seria Aurel Rău, de unde i se desface contractul de muncă în mod abuziv în 1985. Revine în redacția revistei după 1990, corector, inițial, apoi redactor. De asemenea a fost funcționar cultural la Muzeul Etnografic al Transilvaniei, o perioadă în Ministerul de Externe și profesor universitar.

Anul trecut i-a apărut o carte importantă pentru istoria literaturii române: *Pretext cehovian/Un jurnal inedit marca Perpessicius* (Editura *Ecou Transilvan*, 2014), carte din care revista noastră a publicat câteva fragmente. Cum îl știa pe T. Tihan preocupat de opera lui Perpessicius, în care își luase doctoratul, profesorul Dumitru D. Panaitescu, fiul criticului și eminescologului, i-a dăruit prietenului său de la Cluj un jurnal inedit al lui Perpessicius. Este vorba de un caiet de 60 de pagini, cu chipul lui Cehov pe copertă, de unde și titlul *Pretext cehovian*, deși vom vedea mai târziu că nu numai de aceea. Caietul va fi subintitulat *jurnal silvestru*, el fiind scris într-un pavilion din Pădurea Trivale de la marginea Piteștiului între 6 și 31 august 1950, perioada concediului de odihnă a criticului petrecută în orașul de pe Argeș. Este un jurnal-epistolă, criticul adresându-l explicit unei custode de la Biblioteca Academiei, o Elenă căreia i se adresează în caiet cu Cherisson, de care se îndrăgostise în perioada în care studia zilnic manuscrisele lui Eminescu. Custoda era tânără și foarte frumoasă, iar Perpessicius intrase în 1950 în cel de-al 60-lea an de viață. Dar, era îndrăgostitul cu/fără speranță, cu efuziuni romantice, cu trimiteri livrești la Cehov sau

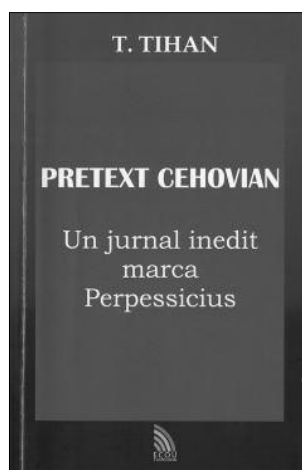
Thomas Mann, ba recurgând și la compuneri lirice. Cum ziceam, nu doar portretul lui Cehov inspiră titlul *Pretext cehovian*, însă și epigraful caietului este un text din *Casa cu mezanin* a lui Cehov, meditațiile unui personaj așezate de Perpessicius sub formă de versete: „Numai arareori – spunea acesta –, când pictez sau citesc, îmi apare deodată în fața ochilor lumina verde de la/fereastră, sau îmi amintesc dintr-o dată zgomotul/pașilor mei răsunând noaptea pe câmp,/când mă întorceam acasă, îndrăgostit,/frecându-mi mâinile de frig. Și iarăși și/mai rar, în clipele când mă apasă singurătatea și mi-este sufletul greu, amintirile se deșteaptă ca prin ceață și încet încet începe să-mi pară, nici eu nu/știu de ce, că și altcineva își reamintește/de mine, că sunt așteptat, că ne vom întâlni... Missius, unde ești?” Epigraful redă chiar starea de spirit a autorului jurnalului aflat cu familia în concediu la Pitești. Este deci vorba de prezentarea cunoscutului critic și eminescolog auster într-o postură inedită, ca și jurnalul său, în postura de romantic întârziat, de îndrăgostit iremediabil care ba exultă, ba suferă, ba e lucid, ba trăiește cu capul în nori, ca orice îndrăgostit, timp în care presupune că iubita lui se află în vacanță la munte, însoțită de un bărbat de vârsta ei.

Cartea lui T. Tihan este în fond un studiu (cu sute de note, cu indice de nume etc.), dar și un eseu despre dragostea delicată a unui scriitor la senectute, ca la Goethe, de pildă. Cum textul ne este necunoscut, T. T. îl prezintă cu toată limpezimea, structurându-l pentru noi în capitole, deși textul original nu are așa ceva în compoziție, presărându-l cu nenumărate citate semnificative, în același timp comentându-l, analizându-l din toate punctele de vedere,

inclusiv grafic. De altfel, nu trebuie lăsată la o parte nici activitatea de aplicat editor a istoricului literar care face pentru noi, cititorii, un efort deosebit pentru că scrisul lui Perpessicius „nu era prea ușor de descifrat, întrucât criticul fusese obligat să-și modifice mai vechile deprinderi după ce pierduse, în timpul primului război mondial, posibilitatea de a se mai folosi de mâna dreaptă”. E de remarcat acrimia autorului: „...chiar dacă am fost nevoiți să lăsăm de-o parte unele cuvinte sau sintagme pe care nu le-am înțeles sau despre care am crezut că pot lipsi din moment ce nu afectau cu nimic înțelegerea textului comentat, ne-am străduit, totuși, nu doar să luminăm înțelesurile acestuia, ci și să-i oferim cititorului de azi posibilitatea de a ajunge, în cunoștință de cauză, la cunoașterea lor, așa cum s-au ordonat ele prin scrisul criticului”.

Mai trebuie observat că, dincolo de trăirile intense ale diaristului, apar în subsidiar și aspecte ale realității înconjurătoare, respectiv pregătirile intense ale tuturor categoriilor sociale din Argeș pentru a sărbători ziua de 23 August, sau descrierea gării de la Merișani și dealurile sălbatice din jurul satului în care a poposit pentru o zi.

T. Tihan concluzionează că *jurnalul silvestru* al eminescologului este, în fond, un „mic roman sentimental” scris într-un concediu estival, iar „apelând la o asemenea modalitate epică, Perpessicius va fi considerat, probabil, că ea este și cea mai adecvată pentru a lua, în acele momente, temperatura propriilor stări sufletești...”, înscriindu-și astfel „povestea de dragoste pe tiparele unei reale modernități”.

Literatura română de după anul 2000 în carusel

Activitatea editorială de până acum a tânărului critic băcăuan Adrian Jicu este împărțită net în două: pe de o parte, sunt lucrările teoretic-didactice de universitar (un studiu monografic H. Sanielevici și un volum despre publicistica lui Eminescu), iar pe de alta cele de critică propriu-zisă. Din această a doua categorie se detașează recentul volum *Caruselul cu hamsteri. Decupaje din literatura postdecembristă* (Casa Cărții de Știință, 2014). În prefața volumului – *Țăncușa lui Jicu* –, Vasile Spiridon citează la un moment dat profesiunea de credință a mai tânărului său confrate: „Scriind despre o carte, procedez asemenea țăranului din piață, care, pentru a-și atrage mușterii, le oferă spre vedere și degustare ceea ce se cheamă o țăncușă din pepenii săi. Fiind și eu un spintecător de harbuji, încerc să extrag felia cea mai arătoasă. Metoda s-ar putea să nu placă unora, însă pentru a convinge nu poți tăia tot pepenele. Așa încât mă străduiesc să dau la iveală ce e mai bun într-o carte, fără însă a ascunde coaja și sâmburi” (s.m. DAD). Este foarte importantă sublinierea de la sfârșit, pentru că altfel, arătând cititorului doar „țăncușă” dintr-o carte, Jicu n-ar mai fi critic, ci promotor de autori, impresar, agent literar. Citindu-i cartea, descoperi că nu e. Ba, cum vom vedea mai la vale, e chiar prea puțin diplomat când nu ezită în a dezvălui strident, nereușite, stângăcii la un autor analizat sau altul.

În fond, volumul acesta este unul „clasic”, de cronici literare despre cărți apărute după anul 2000, cam de când scrie criticul de la Bacău, ci nu o istorie sau o panoramă a literaturii contemporane, cu cuvintele autorului – „o oglindă (parțială) a ceea ce sunt eu: cu gusturile, cu preocupările, cu prejudecățile și cu umorile mele”. El este sincer, onest, mărturisind acest lucru. Chiar dacă ar fi creator de metodă critică, Jicu ar rămâne paradoxal ceea ce s-ar numi critic/cronicar impresionist, ba chiar artist,

plăcându-i la nebunie să facă portrete savuroase, să scoată în relief „senzaționalul” din literatura română, să citeze semnificativ din operele analizate, să bolduiască aspecte insolite din viața și opera scriitorilor actuali, dezvăluind și reale calități de prozator.

Tomul este structurat în patru secvențe: *Profiluri/secvențe lirice; Metamorfozele prozei postdecembriste; Țăncușa din harbuz. Secvențe din critica recentă; Miscelanea*. De remarcat, așadar, că Adrian Jicu nu s-a „specializat”, el scrie deopotrivă despre cărți și autori din toate genurile.

„Metoda” critică a lui Adrian Jicu este în general una onestă și, în definitiv, marcată proprie. După un portret al scriitorului, ne relevă ce e mai frumos, mai bun și mai luminos în cartea comentată, „țăncușă”, cum ar veni, apoi – cât încă mai e proaspăt parfumul de iasomie – sosește rezerva solidă, consistentă, dacă nu chiar demolatoare, ca o judecată finală, ca o sentință. Exemplificăm cu finalul la cronică despre *Tema pentru acasă*, romanul lui Nicolae Dabija: „Cartea (de mare succes, înțeleg) a lui Nicolae Dabija rămâne un episod meritoriu din lupta pentru ideea românismului în Basarabia. Cum însă popularitatea și patriotismul nu înseamnă neapărat valoare, trebuie făcută precizarea că *Tema pentru acasă* este un roman tezigist care nu se ridică la nivelul reușitelor contemporane ale literaturii române. Comparația cu *Strigoi fără țară* (tratând aceeași problematică), de Mircea Daneliuc, spre exemplu, îi este defavorabilă. În romanul lui Dabija tezigismul bate esteticul”.

Exemplară pentru modul de a face critică al lui Adrian Jicu este cronică despre celebra *Istorie critică a literaturii române* de Nicolae Manolescu. Deloc intimidat de numele și renumele marelui critic și istoric literar de la *România literară*, Adrian Jicu analizează cu lupa și taie cu bisturiul în detaliile *Istoriei*, analizând deopotrivă vasta lucrare, dar și controversata ei receptare critică, neavând nici un fel de ezitări pentru a trage propriile sale

concluzii: „Vrând parcă să(-și) confirme că duce o a patra bătălie canonică după predecesori de prestigiu (Măiorescu, Lovinescu și Călinescu), autorul se silește uneori să fie tranșant, iar judecățile par forțate. E un soi de mimetism, o tentativă de a da verdicte maioreștiene, în formă călinesciană...” Citind toată cartea, nu doar această cronică, observi că Jicu nu este vreun tânăr critic teribilist, prea dornic de afirmare cu orice preț, ci se vrea unul onest, care să spună ce e de spus despre o carte sau despre un autor, fără a-și calcula atent eventualele repercusiuni.

Nu altfel procedează și în creionarea portretelor: „Tip masiv, aproape bizonic, dotat cu o inconfundabilă țăcălie, Calistrat Costin (Costinel Costin, născut la 30 ianuarie 1942) face figură memorabilă în peisajul cultural local, unde a jucat diverse roluri, cele mai importante fiind cele de director al Teatrului „George Bacovia” și de președinte al Filialei Bacău a URSS, pe care a lărgit-o prin includerea unor nume importante, dar și a unor veleitari. Spirit lucrativ și diplomat iscusit (meșter în ale PR-ului, cum s-ar zice), el este, incontestabil, un nume în lumea Bacăului, locul unde nu se întâmplă aproape nimic. Cu o cultură solidă și o inteligență spontană (pe care le valorifică prompt în replicile și discursurile sale), Calistrat Costin place prin umorul său mușcător, adesea prelungit dincolo de limitele decenței”.

Caruselul cu hamsteri este o culegere de cronici, recenzii și medalioane exemplară pentru lansarea unui critic tânăr, cultivat și obiectiv, în sensul în care un critic își expune opiniile frust și argumentat, indiferent de numele autorilor și de poziția lor socială. Cunoșcător al mersului criticii și ideologiei literare de la Măiorescu până-n zilele noastre, cu un simț evident al axiologiei, aflat și într-o ascensiune în cariera universitară, sunt de așteptat de la Adrian Jicu și viitoare lucrări de sinteză.

Între fizica sufletului și metafizica trupului

Cartea lui Robert Șerban (*Moartea parafină*, Cartea Românească, 2010) are, trebuie să recunoaștem, un titlu care te trimite cu gândul la ceea ce viața distilează continuu, adică ideea de moarte. Că, pînă la urmă, nu știm cît de mult, de intens, de adevărat trăim, dar știm cu siguranță că moartea se află la capăt, inexorabilă, de neocolit, de nedepășit. Să o înfruntăm? Cu ce argumente? Doar nebunia poate fi o cale de atac, rezultatul final fiind, din păcate (sau din fericire), același. Într-o celebră carte, „Moartea și timpul” („*La Morte et le Temps*”, Editions de L’Herne, 1991; în românește traducere Anca Măniuțiu, Apostrof, Cluj, 1996), Emmanuel Lévinas spune: „Ceea ce știm despre moarte ne vine din cunoaștere banală ori științifică. Moartea înseamnă dispariția, în ființe, a acelor mișcări expresive care le făceau să apară ca ființe vii – mișcări care sunt întotdeauna niște răspunsuri. Moartea va ataca, înainte de toate, acea autonomie ori acea expresivitate a mișcărilor care merge pînă acolo încît îți acoperă chipul. Moartea este *fără răspuns*. Aceste mișcări ascund și structurează mișcările vegetative. Actul morții dezgolește ceea ce a fost astfel acoperit, oferindu-l examenului medical. Actul morții, înțeles plecînd de la la limbaj și de la observarea actului morții celuiilalt om, denumește o încetare a acestor mișcări și reducerea cuiva la ceva decompozabil – o imobilizare. Nu e vorba de o transformare, ci de aneantizare, de sfîrșitul unei ființe, de încetarea acelor mișcări care erau tot atîtea semne”. Descrierea făcută de Lévinas are ca subiect moartea lui Socrate, preluată după Platon din dialogul dedicat lui „Fedon”. De ce trebuie ca un filosof contemporan să ia argumente de undeva de la vreo două milenii distanță, cînd în jur se moare continuu, tragic, spectaculos, mediatizat? Cred că o face plecînd de la considerentul la îndemînă că ea, cultura, e un refugiu, chiar și din fața morții, că aceasta conservă moartea cu un rafinement și cu o consecvență aparte. Iar parafina, care intră în combinația din titlul cărții lui Robert Șerban, este, zice-se, după manuale, o substanță solidă, albă, formată dintr-un amestec de hidrocarburi saturate obținute la (din) distilarea țiteiului și întrebuițată la fabricarea luminărilor, la impregnarea hîrtiei și a țesăturilor, ca materie primă în industria chimică. Cel mai răspîndit alcan (o spun pentru scrupuloși, dar și pentru cunoscători!; sper să nu greșesc formulele chimice, ar fi dezastruos) care intră în componența parafinei este C₃₁H₆₄, iar cel mai simplu compus este eicosanul (C₂₀H₄₂). E limpede, cred. Și o spun cu mare responsabilitate, după ce mi-am verificat fișele mele de la „școala de chimie plus alchimie” pe care, o spun fără exagerare, am absolvit-o!

Robert Șerban ne propune, prin această carte, care are în titlu cuvîntul fatidic moarte, toate pretextele de a vorbi, deloc paradoxal, despre viață. O spune chiar de la început, cînd își enunță modul în care viața sa intră cu toată forța, violent, în poezie. Cuvintele preiau frisonul, îl amplifică: „vreau să scriu/ ca și cum m-aș naște/ plin de sânge de bucăți de piele și resturi de carne/ cu un țipăt gros/ prelung/ de barbar lepădat de ai lui/ într-o pădure de statui romane/ ce-l privesc îngreșoșate și cu dispreț/ vreau să scriu/ cu un tăvălug de cuvinte/ versuri care să iasă din pagini/ și să se agațe de pereți de ferestre de uși/ ca firele unui păianjen care a prins o insectă uriașă/ ce tocmai se pregătește să-l devoreze/ și/ înnebunit de frică/ țese într-una într-una într-una/ pînă cînd se topește/ în ațele ce se întind – o cămașă a morții/ prea mare/ și/ prea subțire” (O dorință). Există o lentă moarte a timpului, care este altceva decît moartea ființelor, niște becisnice întruchipări care sînt absorbite de neant. Dar mai presus de timp și de moartea acestuia, amintirea este un adevărat bastion care nu poate fi aneantizată

prea lesne: „aproape o vacanță de vară/ am căutat prin podul casei/ diplomele bunicii/ îmi spusese/ că și ea a fost premiantă la școală/ iar asta chiar nu-mi venea să cred/ în fiecare zi/ răscoleam printre obiecte/ care își pierduseră mirosul/ de parcă erau căzute/ din altă lume/ o lume cu un soare/ ce se strecura prin locurile ascunse/ și apoi se transforma/ în felii de cașcaval/ galbene și mari/ de câte ori treceam prin ele/ subțire ca un fluture fără aripi/ în urma mea se ridica polenul/ iar lumea/ se întorcea din moarte/ și se oprea la jumătatea drumului/ mă mișcam încet/ eram de câteva ori mai ușor decît/ lucrurile pe care puneam mîna/ și care mă țineau acolo/ ca niște ancore/ de lemn/ de lut/ de sticlă/ de ceară” (Lumea premianților). Amintirea este, în acest caz, pata de ulei care nu poate fi scufundată nici măcar de potop, ea rămîne pînă la capăt ca marmoră a vieții „care a fost”.

Un text dedicat, de exemplu, lui Nicolae Popa este un rechizitoriu (blînd) la adresa morții care ne înșfacă prietenii, ca semn că este în preajma noastră, că lucrează în gol pînă ne prinde și pe noi în malaxor. Căci, chiar la judecata finală, (după Sf. Augustin) un singur lucru nu poate face nici Dumnezeu, să facă neîntîmplate cele care s-au întîmplat: „de cînd ai murit/ mă tot gîndesc ce să-ți scriu/ indiferent cum așez vorbele/ Dumnezeu nu-și mai ia fapta înapoi/ chiar dacă a scăpat câteva picături/ printre capetele noastre/ aplecate atunci/ semn că i-a părut rău/ știi ce puțini am fost/ o mîna/ dar unde să fi încăput/ toți cei care ți-am deschis ușa atîția ani/ ori cei care te-am rugat/ să mai rărești țigările?/ așa/ palele de vînt au trecut printre noi/ atît de ușor/ de parcă n-am fi fost acolo defel/ e cod portocaliu/ nicolae/ adică soarele s-a apropiat tare și ne sărută apăsător/ lumînările se aprind singure/ copii de care n-a știut nimeni/ înșurubează pe degetele proaspeților părinți/ verighete nou-noute/ e cod portocaliu/ și cînd privesc înainte cu mîna streășină la ochi/ văd cât de greu ne vom strînge/ tot mai greu/ niciodată n-o să fim toți/ chiar dacă/ într-un târziu/ vom fi adunați în același loc/ ca sub un preș/ sunt atîtea lucruri neștiute/ care ne despart de pe acum/ de cînd ai murit/ mi-a sporit nerăbdarea/ ca fiică-mea să crească mai repede” (Fapta și lacrimile). Prin moartea celor din jur nu facem decît să conștientizăm ceea ce spunea și Vladimir Jankélévitch cînd concluziona „Va trebui să-mi mor moartea”. Iar Lévinas o spune și mai apăsător: „Moartea semenului care moare mă afectează chiar în identitatea mea de eu responsabil – identitate nonsubstanțială, care nu este simplă coerență a diverselor acte de identificare, ci conține o responsabilitate cu neputință de exprimat. În asta constă faptul că sînt afectat de moartea semenului, și asta e relația mea cu moartea sa. În această relație, ea este deferența mea față de cineva care nu mai răspunde, ea este deja o culpabilitate – o culpabilitate de supraviețuitor” (Emmanuel Lévinas, Op. cit. p. 32) Dar moartea are identitate, nu este o abstracțiune, ea se înnoiește cu fiecare ființă, cu fiecare chip care apare pe lume. Moartea este o replică a infinității: „sub soarele sclifosit de octombrie/ moartea se dezmoștește/ clipește de câteva ori apoi/ se ridică/ în/ capul/ oaselor/ și se privește într-o oglînjoară de mîna/ a mai îmbătrînit puțin/ i-au apărut câteva puncte negre/ și parcă i-a încolțit nițel mustăcioara/ gâsca s-a așezat cu labele/ la coada ochilor ei/ și n-o să-și mai ia vreodată zborul/ de-acolo/ se pipăie/ i-a crescut gușa/ a mai pus pe șolduri/ iaca și pe fund/ picioarele i s-au îngroșat și ele/ sau poate doar i s-au umflat/ îi vine să rîdă/ ce drac’ își face atîtea griji/ niciodată n-a fost altfel/ decît mică și grasă/ o gospodină care nu uită/ să guste/ câte puțin/ din tot ce gătește” (Buna noastră gospodină).

Avem în carte (și în lume) o moarte

generică, stare (leneșă) a materiei, carnea despodobită de duh, de spirit, de energie devine o marfă într-un galantar, înghețată de spaima morții dar și de „minusgradele” din frigider: „AVEM CARNE PROASPĂTĂ/ scrie în vitrina măcelăriei/ chiar și-atunci cînd e închisă/ cineva a încercat din stradă/ să răzuiască vopseaua literelor cu lama/ probabil unul care iubește animalele/ sau e vegetarian ori e de la concurență/ dar n-a murdărit decît geamul/ cu amprente și zgârieturile lui/ noaptea/ de afară/ se văd vitrinele frigorifice/ pline cu bucăți de carne roșie roz sau bordo/ una mai frumoasă ca alta/ orice s-ar spune/ moartea are lumina ei” (Carne vie). Materia primă a poeziei, dintotdeauna, a fost moartea, cu variantele sale. Libertatea, în acest caz, pentru poet este chiar refuzul evocării acesteia. Munca lui Dumnezeu este, în același timp, în concepția poetului nostru, una extrem de cinică, de dramatică, omoară și inspiră moarte, dă viață, ia viață, o face după reguli de Sine stabilite: „m-am hotărât să nu mai scriu despre moarte/ niciodată/ ce idee grozavă!/ ai exclamat/ și ți-ai trecut fericită palmele dintr-una în alta/ ca atunci cînd nu știi dacă e mai bine să aplauzi/ ori să mulțumești cerului/ ți-ai așezat capul pe umărul meu/ și ai șoptit/ ce idee grozavă/ se vede că azi e duminică/ ziua în care Dumnezeu a fost/ în sfârșit/ liber” (M-am hotărît).

Timpul pe care îl trăim, în care am intrat cu toată feroarea, este nu o materie consistentă/ inconsistentă pe care o consumăm (o trecem/ petrecem), ci este „un departe” la capătul căruia se află implacabilul: „deseori mă bucur de lucruri atît de neînsemnate/ încît mă suspectez/ că nu prea știu ce vreau de la viață/ sunt la jumătatea ei/ și îmi place să cred/ că ce văd departe departe departe departe/ mărunță/ ca o jucărioară de-un leu/ e propria mea moarte” (Jucărioara de un leu). Vorba lui Heidegger: „Nu se poate pune întrebarea ce este timpul, deoarece în cazul acesta, se postulează, implicit, că timpul este”. Iar mai înainte, Bergson spunea că „durata înseamnă libertate pentru viitor”. Concluzia ar fi că sîntem liberi în măsura în care mai avem cît de cît de trăit. Chiar așa e, dacă aș (am) ști că mai am (avem) cîteva sute de ani de trăit (sau cîteva mii?) aș (am) avea altă atitudine în fața clipei care tocmai trece, total neatentă. Altfel?

Dincolo de tema/ temele cărții, enunțată în titlu, care îți sugerează o cale de comentat, avem în poezia lui Robert Șerban din „Moartea parafină” (dar și din precedentele cărți) un complex spectacol al imaginilor, al poeziei care nu se supune nici unei structuri prestabilite, care își consumă propria libertate, fie în complicitate cu memoria, fie în complicitate cu datele culturale dobîndite, devenite obsesie: „în fața mea/ neclintită/ o femeie înaltă/ încălțată în cizme albe/ înalte și ele/ brațele-i stau/ de-a dreapta/ și de-a stînga trupului/ stîngul e prins în ghips/ de la încheietura palmei/ pînă sub cot/ de minute în șir o privesc din spate/ meticulos/ ca pe zimții unui timbru” (O lucrare de Duane Hanson). Aici aș putea adăuga, ca o replică poetică, la faptul că o femeie văzută din spate seamănă cu zimții unui timbru, un poem emblematic de la Aurel Dumitrașcu: « Privită din spate,/ orice femeie/ seamănă/ cu o mașină de scris ». Am mai putea spune azi că, privită din spate, o femeie seamănă cu unitatea de bază a unui computer? Sau cu profilul unui mouse?

Iată un ingenuu spectacol al inițierii în arta de a împărți/ aduce moarte, fixată în memorie: „la puțin timp după ce samantha făta/ bunica mă pune să aleg unul dintre căței/ pe care să-l păstrăm/ ceilalți erau băgați într-un sac/ și duși la rău ori în zăvoi/ câteva zile o tot lungeam/ și îi spuneam că mi-e foarte greu/ să aleg doar unul/ pentru că toți sunt la fel de frumoși/ și seamănă leit

între ei/ o priveam în ochi/ și o mințeam cu seninătate/ așa cum se cade să privești/ moartea/ și să o minți” (Fericita zodie a ciinelui). Mai departe, într-un text care reprezintă o dată din calendarul Revoluției Române, „băietanul” își descrie propria stare/ disperare și faptul că și-a pus în buzunarul de la piept, în dreptul inimii, un pumn de monede, ca în cazul în care un glonte s-ar îndrepta spre acel loc, acesta să ricoșeze sau să se oprească. Scena a fost tema unui film celebru, „Un dolar găurit”, care a încântat multă lume (Dollaro bucato; din 1966, cu Giuliano Gemma, Ida Galli, Pierre Cressoy. Merită să-l vedeți!). Intrarea în istorie, chiar dacă e una singeroasă, e tot o intrare în poveste: „un pumn de monede/ am pus/ în buzunarul din dreptul inimii/ iar ea îmi tresălta/ sânul de metal/ ca pe al unei femei ce se pregătește/ de dragoste/ cu ochii mei văzusem un ban împușcat/ și era bun/ vânzătoare l-a primit chiar dacă înainte/ l-a întors pe-o parte și pe alta/ de câteva ori/ glonțul nu trece pe-acolo/ nu trece pe-acolo/ îmi tot repetam/ și mi se părea că inima-mi zornăie a curaj/ pe șira spinării/ așa cum spunea bunicul/ când își amintea de pe front/ sudoarea cobora încet și rece/ ca un fermoar cusut direct pe piele/ în buzunarul din dreapta/ îndesat/ o ruptură de hârtie/ pe care am scris în pripă un rând/ convins că o să fie ultimul/ dar salvatorul paginilor/ din caietul cu spirală de sârmă/ în care povesteam/ ca orice băietan/ cum mă pregăteam/ pentru dragoste/ ori pentru nimic” (23 decembrie 1989). Viața-film, viața

poveste apare și în alte poeme din carte: „viața-mi pare o vechitură de film rusesc/ cu cadre largi/ monotone/ prin care mai trece câte-un personaj/ ce vorbește-n dodii/ se mișcă nefiresc/ și trăsnește a moarte/ ce altceva aș vrea?/ nu mai sunt nici eu tânăr/ din când în când mă-nțeapă la inimă/ pantofii mi-au rămas la fel de boții ca anii trecuți/ fiindcă nu ies niciunde/ nicăieri/ de mult trebuia să vină un cutremur/ care să aducă sfârșitul/ dar nu asta mă interesează/ nu asta tot aștept/ ci replicile/ minunatele replici de după” (Minunatele replici de după). Într-un haiku viața este un reflex al poveștilor cinematografice care ne-au nutrit: „azi Dustin Hoffman/ face șaptezeci de ani/ am îmbătrânit”.

Remarc poemele scurte, sentințe poetice memorabile care reverberază deopotrivă în inimă și în minte: „vin dintr-o țară/ în care crucile/ nu fac/ niciodată/ păianjeni/ la/ subțiori” (Să mă prezint puțin); în alt text, dedicat prietenului Cosmin Lungu: „mi-a murit un prieten/ e ca și cum aș fi rămas fără o mână/ sunt tot eu/ dar nu mai sunt eu tot”; sau o imagine deloc stranie, suportabilă, a cimitirului: „știu locul/ unde vântul/ umflă/ plămâni morților/ și apoi/ îi ridică/ la cer” (Locul); ca și acest „acatist” care încheie cartea, o rugăciune spusă la capătul lucrului făcut bine, cu teamă și cu speranță, disimulând frica de neant în disperarea de a fi, o stare prezentă în tot volumul: „Doamne Dumnezeule/ ce bine că ești sus/ tot timpul/ ca să mă pot agăța/ de tine/ din când în când”.

Substanța poeziei lui Robert Șerban este dramatică, fără ca dramatismul să îți dea frisonul extincției, al apropierei neantului. E un dramatism colocvial, suportabil, poetic, mincinos. O minciună artistică, evident. Cine trăiește împăcat cu viața, se împacă și cu moartea. Și o face la modul superior, fără să banalizeze intrarea în veșnicie, acolo unde la capăt se află Dumnezeu. Și aici fac din nou recurs la câteva rînduri scrise de Aurel Dumitrașcu în „Carnete maro”, la 11 septembrie 1990, ultima zi în care mai scrie în jurnal, înainte de a muri: „Uneori te concentrezi și te gîndești la Dumnezeu. Spitalul este singurul loc în care te poți gîndi profund la Dumnezeu. Cînd te concentrezi înspre el, toate durerile de cap dispar și o liniște, cum n-ai mai încercat în alte situații, te inundă. La ce echilibru universal ai acces?” Dumnezeu, deci. Și asta o spune un poet/ om/ intelectual care în toate paginile de pînă în acel moment îl pune pe Dumnezeu sub semnul întrebării, al negării. Dacă ar mai fi trăit câteva zile poate că Aurel ne-ar fi spus și acest lucru, despre chipul viziunilor sale din acel moment.

Poezia lui Robert Șerban evoluează pe linia subțire dintre fizica sufletului și metafizica trupului, desfășurînd viziunile sufletului care își suportă (cu greu) condiția de trăitor într-un singur trup. Vorba lui Emmanuel Lévinas, pomenit mai înainte: „Viața se produce în timp, dar mai ales dincolo de timp”. Ceea ce poezii adevărați demonstrează dintotdeauna.

Piatra Neamț, 16 ianuarie, 2015

...într-un text care reprezintă o dată din calendarul Revoluției Române, „băietanul” își descrie propria stare/ disperare și faptul că și-a pus în buzunarul de la piept, în dreptul inimii, un pumn de monede, ca în cazul în care un glonte s-ar îndrepta spre acel loc, acesta să ricoșeze sau să se oprească.

Viorel Dianu

Pe o batistă, femeia oferea spre vânzare o rădăcină noduroasă de hrean, iar într-o cutioară rotundă probabil o alifie. Pe cine să intereseze acele nimicuri?...

Târguieli de sărbători

Sărbătorile regale de iarnă, Crăciunul și Anul Nou, băteau la ușă. Pentru întâmpinarea lor cum se cuvine, în casa Adamilor destule lucruri se făcuseră deja: curățenia generală, împodobirea bradului dimpreună cu pavoazarea ambientului; altele își așteptau rândul: târguirea mezelurilor și a băuturilor sau procurarea alimentelor și prepararea lor. Adamii își rezervaseră pentru târguieli sâmbăta dinaintea Crăciunului, cu cinci zile în avans față de eveniment, avans necesar pregătirii mesei festive și perfectării ultimelor detalii. Târgul vizat de ei era cel din Piața Eroilor, unde poposeau an de an producători din toată țara, mai ales maramureșeni și moldoveni, vestiți prin mezelurile lor speciale și băuturile de soi. Fiind vorba de cumpărături multe și grele, Fana convenise din timp cu nora cea mică să-i ducă ea cu mașina, astfel că la ora nouă și jumătate Cornelia se înființă însuflețită la intrare: Haideți! Silvestru și Fana o așteptau și ei pe poziții.

De la blocul lor de pe Tudor Vladimirescu demarară direct spre Panduri, traversară Calea 13 Septembrie, apoi străbătură de-a lungul Șoseaua până la Academia Militară, o cotiră la dreapta pe Doctor Rainer și, în vale, iaca târgul. Cornelia își parcă Volkswagenul în capul bulevardului, în locul unui șofer care tocmai pleca. Coborâră trestrei din mașină, își luară sacoșele din portbagaj și, după o privire panoramică, porniră să investigheze piața de la o margine, din stînga. Strategia nu era să se repeadă dintr-o dată să cumpere, ci mai întâi să prospecteze terenul și să se fixeze de la cine și ce să ia. Ochii lui Silvestru se îndreptau îndeosebi spre băuturi, normal, iar ai doamnelor către preparatele din carne. Abundau și unele și altele. Aveai ce alege. Dădură un rotocol, gustând selectiv din ce îi interesa, se edificară, acum să treacă la treabă.

În raidul lor trecură la un moment dat pe lângă o vînzătoare ce își etala pe fundul unei lădițe, împrumutate de la vecin, niște alea, pe care nu le băga nimeni în seamă. Silvestru avu un impuls timid să se oprească o clipită și să arunce o otheadă. Pe o batistă, femeia oferea spre vânzare o rădăcină noduroasă de hrean, iar într-o cutioară rotundă probabil o alifie. Pe cine să intereseze acele nimicuri?... O învălui cu o privire compătimitoare pe neșăgătoarea

de ocazie, deși ea degaja un aer demn și misterios, „Poftiți, domnu!”, și plecă mai departe, să se țină de soție și noră.

Le găsi dinaintea unui stand cu mezeli, Cornelia gusta din ce-i întindea pe vârful cuțitului mezelarul, prețuindu-l calitatea fiecărui sort, Fana fiind îmbiată zadarnic, nu!, post până la Crăciun, chit că se împărtășise de ieri. În ce-l privește, el cu atât mai mult nu ar fi pus gura, pentru că se îndătinase a se împărtăși numai în ziua sfintei sărbători; deci săptămâna viitoare, joi. Însă atenția îi fusese captată de un preparat peste care dădeai mai rar: cârnați la topor. Hehei, să fi trecut cincizeci de ani de când nu se mai înfruptase el cu asemenea bunătate. Părinții preparau cârnați dintr-ăștia pe vremuri; de fapt tatăl lui tăia carnea cu barda, iar mama o îndesa cu degetul mare în maț. Apoi, în zilele laudate de Domnul, ia și mănâncă. Deliciu!... Uitase și... Ca să vezi.

După tobă, caltaboș, pateu, cârnați obișnuiți tocați la mașină, Fana ajunse la ce râvnea el.

- Dați-ne și cârnați la topor, că i se scurg bărbatului meu ochii la ei.

Mai suprapuseră în sacoșe jambon, mușchiuleț de porc afumat și costiță, pastramă, șuncă, jumări... Prea destul. Acum, direcția – palincă, fiindcă numai cu ea puteau birui sățioasele mezeli. Palinca o detectaseră în incursiunea preliminară la o familie tânără de maramureșeni: el cu faimosul clop pe cap, ea în zăvelci cu dungi roșii-albastre, de-a latul.

- Am revenit, după cum am promis, își sublinie Silvestru cuvântul dat. De unde sunteți? îi întrebă formal.

- De la Baia Mare.

- Oho!... Noi am fost la Baia Mare. Ce e drept, în urmă cu niște ani.

Nu mai preciză cu câți, să nu-i uimească pe moroșeni, care nu se născuseră pe atunci.

- Am dormit la Mara și am vizitat Bastionul măcelarilor, Casa lui Iancu de Hunedoara, cu florile de mină, Turnul lui Ștefan, parcul cu statuia minerului... Faine toate.

Fana îl îmboldi ușor cu cotul: poate că oamenii nu erau chiar din Baia Mare, sigur nu erau, sau n-or fi văzut ce le înșira el. Dar Silvestru le lauda orașul cu un scop subînțeles: să-i momească să mai îndulcească prețul,

pentru că palinca era amarnic de scumpă. Ei?... El vorbea, el auzea. Încercă de-a dreptul.

- Dacă am cumpăra mai multă palincă, ați lăsa la preț?

- Prețul e fix, domnu, i-o tăie oșeanul.

Era târg, dar nu și tocmeală.

- Luați de gustați, ca să apreciați marfa.

Îi prelinse o strelce în căpăcelul de la sticlă și i-l întinse. Silvestru arătă spre soție: doamnele mai întâi.

Adamii făcuseră cunoștință prima dată cu palinca acum vreo douăzeci de ani. Murise tatăl vecinei de apartament, ardelean, și după înmormântare, aceasta îi chemase la un fel de pomană, numai pe ei doi. Pe măsuta din sufragerie, câteva gustări și palincă. Doar au înghițit din păhăruș și li s-a tăiat respirația. Foc. Gura și gâtul – pârjol. I-au podidit lacrimile. Ca să stingă jărăgaiul au îmbucat repede un dumatic. De atunci, știind ce înseamnă, fie se obișnuiseră ei cu băutura, fie maramureșenii nu comercializau pe aici dintr-ai de-a lor, letală, ca să nu-i înspăimânte pe bucurăsteni. Ca atare, acum nici el, nici Fana nu reacționară cumva, ceea ce observă oșeanul.

- Stați puțin, să ajungă în instalație.

Aha, se învifora din ce în ce arsura, devora... Este!

- Un bidon de cinci litri!

Moroșanului îi înțepeni nodul în gât, Fanei îi sticliră ochii, ce te-a apucat, bărbate?, o dată o facem și noi lată, soție!, moroșana depuse bidonul pe tejghea. Plata!

- Nu vrei și tu un bidon, Corneliu? puse vârf Silvestru afacerii.

- Tată!... Dragoș nu se omoară cu palinca, el bea whisky.

Pe oșean îl șifonă împunsătura și, ca s-o dregă, Silvestru schimbă soiu!

- Țuica e tare?

- Tare, însă trebuia s-o gustați înaintea palincii ca să-i simțiți puterea.

Oricum, ei hotărâseră să cumpere dintr-alt loc, țuică de Topoloveni, de la butoiș, așa că: vânzare bună!, sărbători fericite!... Duseră târguielile la mașină; încheiaseră eficient prima rundă, erau mulțumiți; se întoarseră mai relaxați în târg.

Când dădu iarăși cu ochii de femeia ciudată, care își păzea nimicurile ei, ➔

—> Silvestru fu răscolit de curiozitate mai avan decât întâia oară și le lăsă pe doamne s-o ia înainte.

- Ce vinzi mata acilea?
- Leacuri, domnu.
- Leacuri?... La ce sunt bune?
- La orice.

- Rădăcina aia de ce e: de hrean, de păstârnac, de țelină?... Că nu le deosebesc.

- De vlagă.
- Poftim?
- Vlagă. Naturală.

Își închipuia că vloga ar fi altceva, nu o plantă. Îl amăgea femeia.

- Mă rog, și?...
- Întreamează organele.
- De pildă?

- De pildă, răzuți rădăcina și gustați câte nițel când aveți dorință, căpătați vârtute și o bucurați pe doamna. Plus că nu veți mai pregeta să le bucurați și pe alte doamne, când cade norocu... Profitați de anii care zboară, domnu, că moliciunea cea parșivă fără să anunțe vine; dar și dacă vine, rădăcina mea îi dă cu sictir.

Iscusită la vorbă jupâneasa, îl vrăjea cu asupra de măsură.

- Iar alifia?
- E vindecătoare de usturimi, mâncărimi, dureri: în piele, în carne, în oase.
- Bunăoară?...
- Dați mâna încoace!

Își înmuie buricul arătătorului în pomada din cutie, îi apucă palma galeș cu degetele moi și începu să-l ungă delicat și insistent la încheietură, descântându-l cu privirea. Nu-l întrebă dacă îl doare, de parcă știa ce i se întâmplase. Într-o zi nenorocită, vrând să traverseze în fugă strada pentru a prinde autobuzul ce se apropia de stație, s-a împiedicat de bordura scuarului din mijloc, a căzut pe burtă și pe labe cât era de lung, pe trecerea a doua de pietoni în fața șirurilor de mașini. A fost o căzătură crâncenă, și-a julit până la sânge podul palmelor, iar cartilajele și oasele încheieturilor le-a dat peste cap. După o săptămână de dureri mocnite s-a dus la policlinică, la doctorul Stavăr, să-i povestească pățania. „Credeți că ar fi ceva, domn doctor?” „Pot fi multe, dar și să nu fie nimic. Să facem radiografia.” Iar radiografia nu relevase leziuni. Durerile reveneau în schimb cu fidelitate la intervale, iar de la o vreme se statorniciseră.

- Gata. O să vedeți îndată efectul.
- Cât costă amândouă?
- Sunt trei... Și le vând împreună.
- Adică și batista?...
- Nu e batistă, domnu, de șters la nas. E ștergar țesut în casă, la război, cu alesături.

Îl dăduse mat, de încrezut ce era că are un spirit de observație infailibil. Iertăciune!

- Cu ștergarul vă dezmiardați fața și ochii: fața să se îmbrozățească, ochii să se lumineze.

Nu cumva bănuia că și cu vederea stă prost, pentru că fața, pe care n-o ținea ascunsă, își dezvăluia singură jena.

- Sunt uluit de proprietățile leacurilor dumitale, o flată culant.

Dar, oare, să se încreadă în ele?...

- Vă mai doare mâna? Îl întrebă aluziv femeia, ca și când i-ar fi ghicit gândul.

Își răsuci încheietura: nu-l mai durea. Și totuși...

- Se apropie doamnele, duceți-vă, să nu vă certe.

Plecă în calea lor fără să-și fi sfârșit treaba.

- Am găsit cozonac dintr-aceia bun, de care îți place ție, îl întâmpină radioasă Fana.

Se întoarseră la locul laudat. Pe taraba lată se înălțau făloși cozonacii, groși ca hipopotamii. Câțiva erau secționati în jumătăți, pentru a li se aprecia calitatea și a se distinge sorturile, dar și pentru că, întregi, atât de mari și totodată de scumpi, anevoie s-ar fi vândut. Moldovencele îi plămădeau laborios, din frământătură de făină cu lapte, drojdie și zahăr, la care adăugau ulei, rom, gălbenușuri de ouă și unt din belșug și-i împănau cu rahat, nuci, stafide, răzătură de coajă de lămâie și cacao. Ieșeau tari și grei, atât de consistenți încât te săturai dintr-o felie tăiată subțire-subțire, pe care încă n-o pridideai. Iar gustul,

neasemuit. Adamii își procurau la Paști și la Crăciun numai din specialitatea asta.

- De la Suceava, așa-i? o abordă Silvestru direct pe domnișoara.

- Așa-i.
- Cunoaștem, cunoaștem...

Și orașul, și cozonacii, și restul. Dar nu mai porni s-o învăluie cu povești pe bucovineancă, precum procedase cu moroșenii. Prețul era preț, nu-l dregea el cu șoșele, cu momelile.

- Liceană într-a douăsprezecea? o iscodi iarăși abil pe fată.

- Da. Cum v-ați dat seama?

Eh, cum să nu-și dea seama? își răspunse în gând, zâmbind suav amintirilor.

Contemplară îndelung cozonacii, evaluându-i riguros. Păreau identici și la fel de frumoși cu toții, dacă puneai ochii pe unul, îți părea rău să-l lași pe celălalt. Conta însă și prețul... Alți clienți care se mai apropiau de cort nu prea se încurajau să cumpere. Tatonau și ei.

- Haideți, dragelor! le impulsionează Silvestru pe soție și noră. Asta-i târgul.

Îmbărbătate, doamnele aleseră fiecare câte o jumătate de cozonac, fericind-o pe juna moldoveancă.

De acolo, cutreierară un timp fără scop, fiindcă abia își îndepliniseră unul și aveau nevoie de un răgaz să-și tragă răsuflarea și să atace cu o dispoziție proaspătă următoarele târguie. Unele care... Lui Silvestru îi stăruia în minte târgoveța cu lecurile. Ștergarul ei tămăduia cu adevărat vederea?... De un an și jumătate pătimea cu ochii – medicii chemându-l la consultații lunare stereotipe, iar el diminuându-și progresiv speranța –, ar fi putut ștergarul săvârși minunea, sau baremi să stopeze evoluția bolii?... Când ești tânăr și sănătos nu crezi în miracole, dar suferind și la năpastă le jinduiești adierea. O simplă bătaie din vârful aripilor te-ar remonta.

Fana îl trezi din reverie: ajunseseră la topoloveanul cu țuica, se opriră dinaintea teșghelei lui, recunoscându-se bucuroși.

- Mai doriți să gustați o dată?

- Nu, ne-am convins din prima: țuica dumitale e cea mai bună din piață.

Măgulit, omul dădu explicația:

- E un secret cu ea, domnu. Într-un fel îi place să stea în recipiente de plastic și într-alt fel în butoiaș, la căldurică. Băutura împrumută gustul, culoarea și temperatura vasului. Țuica își pierde tăria dacă e rece.

Silvestru mângâie butoiașul drăgăstos. Pe când lucra la Râmnic și făcea și el parte din sistem, primise într-o toamnă de la un pomicultor din Galicea un butoiaș de două vedre ca acesta, din lemn de dud și plin cu țuică bineînțele. Îl așezase pe balcon și, toamnă de toamnă, îl reumplea: o vreme tot prin dărnicia galiceanului, apoi și a altora. De la doagele de dud, țuica devenea galbenă-galbenă de îți încânta ochiul și era dulce și aromată ca prunele din pom. Îndrăgiseră butoiașul nespun. L-au ținut până s-au mutat în București, când l-au dat vecinilor. Palinca lor s-ar fi simțit și ea bine între doagele de dud.

- Cât să fie, domnu?

El nu mai comise superbia de a nu o consulta pe Fana:

- Spune, soție!

- Dacă am cumpărat un bidon de cinci litri cu palincă, la fel să fie și de țuică, nu?

- Corect, aprobă topoloveanul, pe care nu l-ar fi supărat nici o comandă mai substanțială. Aveți sticle acasă, cred, ca să păstrați în ele băutura și să nu se deprecieze.

Absolut. De dorul butoiașului, colecționau sticle. Cornelia apucă vartos bidonul de toartă și veni cu o idee bună:

- Nu mai merge cu noi la mașină, tată, așteaptă-ne pe aici.

Mulțam frumos! Chiar avea o trebușoară de dus la capăt: afacerea cu lecurile. Exista însă o mică problemă: dacă îi ajungeau sau nu banii. Fana nu-l mai milostovise pe luna decembrie cu suta de lei stabilită ca indemnizație personală din pensie, invocând cheltuielile mari pe care le impuneau sărbătorile – avea dreptate – și el încuviințase resemnat. Prin urmare, acum se baza doar pe cei zece lei economisiți din pensia anterioară.

Se înfățișă cu inima îndoită la negustoreasă.

- Te-am întrebat adineauri și nu mi-ai răspuns cât îmi pretinzi pe leacuri.

- Cât aveți dumneavoastră.

- Eu nu am decât...

- Zece lei. Bancnota care v-a rămas pe 29 noiembrie, când ați mers cu doamna la luminație și ați cumpărat vinul de căpșunică cu scortșoară din Târgul de la Universitate. Pentru că de bancnota cealaltă, de cinci lei, pe care ați chitit-o lângă cruciulița din buzunarul secret, nu puteți să vă atingeți.

Îi ascultă relatarea detaliată și exactă scrutând-o îndelung, dar nici ea nu-l slăbea cu ochii, ferească sfântul.

- Cum te cheamă pe mata?

- Petra.

Bancnota de zece lei din buzunarul lui trecu în buzunarul ei. Pe când îi înfășura cu gesturi cumpănite alifia și rădăcina în ștergar, îi zise:

- Dar mata nu mă întrebi pe mine cum mă cheamă?

Ea îi întinse pachetul privindu-l blând și îngăduitor.

- De ce să vă întreb, domnule Silvestru, dacă știu. Pentru dumneavoastră am venit astăzi în târg, să vă dau ce am adus: lucruri bune.

Preluând pachetul, se întoarse mut, după care se depărtă cătinel-cătinel, abia atingând pământul. Privirea femeii îl urmărea arzătoare. Vârî lucrurile ei în buzunarul din dreapta de la geacă și trase fermoarul. O apucă la întâmplare printre tarabe.

- Silvestru, Silvestru, nu ne vezi? se pomeni strigat.

Făcu saltul de la vis la realitate. Le zări pe Fana și Cornelia stând de vorbă cu podgoreanul de la care hotărâseră să cumpere vinul. Se duse la ei.

- Domnul te așteaptă.

- A sosit și momentul dumnealui... Vasăzică despre ce vinuri era vorba?

Acestea stăteau îmbuteliolate pe masă, aliniolate după soiuri, mărimi și culori.

- Tămăioasă, din care ați gustat dumneavoastră și v-a plăcut...

- Vrem cinci litri.

- Roșu, din care a gustat doamna și i-a plăcut...

- Tot cinci.

- Cotnari...

- Trei litri.

- Cabernet...

- Doi.

Scurt și explicit. Unul câte unul bidoanele se adunau dinaintea lor. De mirare, dar cei cincisprezece litri de vin nu costau cât palinca maramureșeanului, nici pe departe. Fana achită cu ultimii bani. Din burdușul ce-i era la început portofelul, acum fluiera vântul prin buzunarele lui. Lasă! Din mezeluri vor mai rămâne să pună pe masă și la Sf. Ion, țuica și vinurile le vor ajunge până la aniversarea Fanei, de la sfârșitul lui ianuarie, iar din palincă aveau să țuguie până la Paști. Portbagajul Volkswagenului se umplu frumos.

- Cum ne-am fi descurcat fără ajutorul tău, Corneliu?

- Păi v-aș fi lăsat eu singuri, tată?...

După ce se instalară în mașină, mândri de câte târguieră, nora aprinse motorul și o apucă în suieș pe strada dintre Academie și Facultatea de Chimie, ca să răspundă în Șoseaua Panduri. La stop, Fana trânti o întrebare chiar neașteptată:

- Cine era femeia la care te-ai dus de trei ori, bărbate?

Nedezmințita ei agerime. Îi răspunse:

- O vânătoare, acolo.

- Îmhî. Și ți-a vândut ceva?

- Niște alea.

Surprinzător: pe cât de abrupt deschisese Fana discuția, pe atât de brusc o și închise. Nu mai fu nevoie din partea lui să inventeze cine știe ce poveste care să-i pară plauzibilă soției. Ar fi fost oricum zadarnic. Întâmplarea rămase așa: intactă și misterioasă.

Duse mâna la buzunar și cuprinse pachetelul cu târguiețile fermecate în palmă. Simți căldura lor. Niște alea, niște minuni?... Le jindua adierea. O simplă bătaie din vârful aripilor...

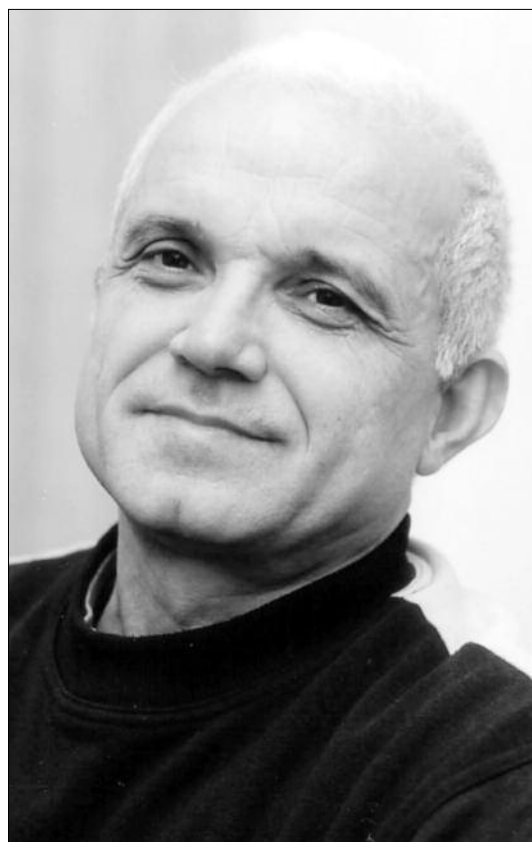
„Ce-ar putea fi poezia? O dezvăluire a sufletului, scăpat de cenzura subconștientului?”

Interviu cu LIVIU IOAN STOICIU realizat de ȘTEFAN ION GHILIMESCU

- Dragă Domnule Liviu Ioan Stoiciu, vă fac mărturisirea că a trebuit să las să treacă destulă vreme de socotință și chibzuiei, după ce v-am recitat cărțile, făcând, desigur, uz, din cauza întinderii semnificative a Operei dumneavoastră, și de fișele mele de lectură constituite în ani, până să formulez aceste întrebări ce-și doresc din capul locului, prin răspunsurile și reacțiile ce-mi fac iluzia că le vor stârni, să configureze cu pregnanță liniile de forță ale morfologiei unui poet și scriitor care cristalizează atât de heteromorf. Fiindcă sunteți condamnat să scrieți, cu aceeași chemare expresă, teatru, roman, eseu dar și o publicistică flamboaiantă iar eu îmi doresc să realizez acest interviu din perspectiva unei cărți de convorbiri despre poezia și cele mai intime secrete ale laboratorului de creație ale unora dintre cei mari poeți actuali, am rugăminte, mai întâi, să lămurim, de se va putea, ce va să însemne pentru marele poet, par excellence, care sunteți, aceste fațete ale unei înzestrări scriitoricești polimorfe? În ce măsură dar, aș avea eu dreptul să gândesc că, în realitate, opera dumneavoastră (de la eseu la poezie și teatru și de la publicistică la roman și jurnal), cu vorba unui mare poetician, e o piață de schimburi înfinit multiplicată? E nevoie oare de un scriitor total pentru ca poetul, printre aleșii muzelor, să aibă efectiv senzația că intuiește cu adevărat semnificațiile Marii Cărți? Sau realul de care sunteți fatalmente îndrăgostit până la obsesie nu încapă, pur și simplu, în confiniile unui singur gen?

— Mulțumesc pentru întâmpinare, nu mi-am imaginat că sunteți într-atât de sentimental: „mare poet”, eu? O spune un mare critic, desigur. După „mare”, nu mai urmează nimic. Mă inhibați din start. Am totuși destul umor constructiv să relativizez și un asemenea calificativ de complezență. Sunteți un prieten de suflet, vă rămân dator pentru bunăvoință. Sunteți intrigat că nu m-am mulțumit cu poezia la masa de scris și că m-am risipit publicând și romane, și teatru, și memorialistică-jurnal, eseu și publicistică, tot felul de cărți (și tot felul de texte publicate în reviste și ziare), în genuri de creație care se bat cap în cap, eventual — de ce? Să vă răspund cu: de ce nu? Nu mai încap discuție că sunt și la 64 de ani, câți am în 2014, în căutarea Marii Cărți, cum îi spuneți dumneavoastră (deși, în vremuri postmoderne nici scriitorii nu mai cred cu adevărat în capodopere, darmită criticii; doar cărțile premiilor Nobel pentru Literatură au statut de capodoperă, de Mari Cărți; la români, cât sunt în viață, scriitorii mari sunt asigurați că scriu capodopere, dar după ce mor li se retrage titlatura de scriitori mari și, automat, și eticheta de capodoperă). Aș vrea să rețineți că eu scriu pentru sertar, nu am idee câtă dreptate aveți când susțineți că sunt condamnat să scriu. Habar nu am de ce scriu și de la ce mi se trage, dacă e o „vocație progresistă” sau o pedeapsă retrogradă a destinului, nici ce anume întreține această pornire naturală. Scriu dintr-o necesitate fiziologică (dacă pot să mă exprim așa și să nu stârnesc un zâmbet)? Sunt convins, de altfel, că în general creația literară e „înscrisă în genă”, că te naști scriitor („nu devii”), că ești programat în acest sens, determinat să scrii (și să citești critic). N-am nici o explicație de

ce nu reușesc să renunț la scris (și citit; creația literară mi-a pervertit psihicul, crescându-mi până la cer pesimismul și scepticismul), nici dacă merită să scriu ce scriu, după ce mă dau cu capul de pereți. O tot repet, la masa de scris încerc să nu-mi fur niciodată căciula, să fiu liber: „scriu ce-mi vine, spontan”. Toată tineretea am avut îndoieli că sunt pe drumul cel bun scriind (fie și profesionist, recunoscut ca scriitor, public), la prima bătrânețe m-am resemnat că n-am avut de ales și că n-aș fi știut ce altceva să fac (în nici o altă meserie

neregăsindu-mă; am încercat atâtea meserii în prima tinerete; am continuat să studiez în particular, să nu fiu prins în tiparele gândirii „superioare”). Nenorocirea e că sunt un scriitor care n-are succes la public; nu sunt inclus în manuale școlare, n-am nici măcar o fișă pe Wikipedia mai de doamne-ajută (ba chiar am primit în vară o plachetă catifelată pe care numele meu era scris greșit; vă dați seama, numele meu nu spune nimic nici măcar celor care te premiază)... Curios, intuitiv, de la 14 ani mi-am regularizat scrisul (am scris și la 11 ani, am texte păstrate), din anul 1964 am scos reviste ale mele (în 1965 aveam șapte titluri de reviste), scrise de mână pe hârtii A 3 (sau pe hârtii A 4, capsate, scrise și pe o parte și pe alta, opt pagini), pe care le îndoiam la mijloc, reviste în care publicam ce scriam eu — practic, am debutat în revistele mele (vă rog să puneți revistele în ghilimele; o parte din aceste publicații ale mele le am în arhivă și azi). Făceam pe atunci naveta de la Cantonul 248, locuința de serviciu a tatălui meu (Halta CFR Adjuda Vechi), la Adjuda, unde tata m-a mutat în clasa a VII-a, să mă pregătească pentru liceul teoretic (tata avea casa lui în oraș). Nu e greu de înțeles, trebuind să „umplu” aceste reviste ale mele (citite de profesori adjudeni, de colegi de școală elementară și liceu, de vecini, de părinți și surioare ale mele), scriam în toate genurile literare — poezie, proză, teatru, publicistică, eseu (și recenzie critică sau prezentare de autori). Eu îmi ilustream revistele cu desene originale sau tăieturi artistice lipite. Scriam natural, „de la sine”, intuitiv, spontan și atunci, în toate genurile

posibile, fără complexe, n-aveam nici o reținere. Repet, aceste reviste ale mele mi-au regularizat scrisul, l-au „profesionalizat” ca autodidact. Practic, scriu în toate genurile literare de atunci, de la 14-15 ani (am fost dat la 6 ani la școală). Mai mult, în timpul liceului teoretic (umanistică) din Adjuda am răspuns de o gazetă mare de perete, exclusiv literară, la care „publicam” și zilnic texte ale mele originale din toate genurile (gazeta asta de perete tip revistă a apărut numai după ce am fost exmatriculat trei zile deoarece am afișat poezii la gazeta „roșie”, propagandistică de perete, nelipsită din nici un liceu sau școală; e amuzant, deși locuiam la casa părintească din Adjuda, după ce tata s-a mutat cu familia de la Cantonul 248 în 1965, am fost obligat să locuiesc, după anularea exmatriculării, un an școlar la „reeducare” la internatul liceului, aflat la nu multe sute de metri de casa părintească; atunci am conștientizat existența securiștilor și a activiștilor PCR sau PMR). Mai târziu, în 1971 am fost angajat la ziarul *Informația Harghitei* din Miercurea Ciuc, scriam publicistică „în draci”. În același an am fost premiat, pe plan național, de revista *Vatra* (din vremea lui Romulus Guga și Dan Culcer, aflați în juriu) cu... o proză! Dau amănunte și despre aceste evenimente personale în „Cartea zădărniceii”... Mai mult decât atât, vă rog să mă urmăriți: în anii 1972-1974, inclusiv, la București, la Casa de cultură din Str. Mântuleasa, am condus un cnaclu studentesc (intitulat „3,14”; l-am condus împreună cu prozatorul Corneliu Omescu, care mai mult nu era prezent, prin el s-a putut intra la această casă de cultură), la care am cerut imperativ tuturor membrilor lui să vină la fiecare ședință săptămânală cu texte noi, fiind obligați toți să citim ce am scris. Scriam poezie și proză, teatru, eseu, publicistică. Acest cnaclu mi-a regularizat la rândul lui scrisul, având acum și cititori-colegi critici. Mai departe — în 1974 eram încă în perioada mea de boemă dusă la extrem, regretabilă („băutură, țigări, femei”; în 1973 ratasem șapte sinucideri), în toamna acestui an am plecat din București la Cluj-Napoca, împreună cu o cnaclistă de la „3,14”, prozatoare, cea care avea să-mi devină soție, Doina Popa, am locuit la Cluj-Napoca până în iunie 1975, am ținut numai noi doi un „cnaclu familial”, așa îi spuneam (intitulat „Dâmbul Rotund”, după cartierul în care locuiam la Cluj-Napoca), la care trebuia să citim texte noi, am scris și proză și poezie (am definitivat împreună un volum de proză scurtă, care n-a apărut niciodată, apropo)... Și tot așa. După căsătorie, în iulie 1975 la Focșani s-a născut un copil și, o dată așezat „la casa mea” (vorba vine casa mea, locuiam la socri la bloc; eram șapte persoane într-un apartament de trei camere, într-un cartier), am intrat în linie dreaptă, scrisul și cititul au devenit o datorie (datorie față de mine însumi). E drept, am insistat, în anii ce au urmat, pe poezie, până am debutat editorial cu „La fanion” (prin concurs, la Editura Albatros). În 1981 am intrat în atenția Securității (din 1981 am dosar de urmărire operativă până la Revoluție, fără oprire; publicând poeme infamante), după ce mi-a apărut a doua carte, „Inima de raze”, dedicată „faraonului”, care mi-a fost retrasă din librării și bibliotecile publice. Imaginându-mi că nu voi mai putea să public o carte de versuri, am

...de la 14 ani mi-am regularizat scrisul (am scris și la 11 ani, am texte păstrate), din anul 1964 am scos reviste ale mele (în 1965 aveam șapte titluri de reviste), scrise de mână pe hârtii A 3 (sau pe hârtii A 4, capsate, scrise și pe o parte și pe alta, opt pagini), pe care le îndoiam la mijloc, reviste în care publicam ce scriam eu — practic, am debutat în revistele mele (vă rog să puneți revistele în ghilimele; o parte din aceste publicații ale mele le am în arhivă și azi).

De când mă știu, scriu poezie la întâmplare, de mână (cu cerneală sau pix cu mină neagră, pe o filă albă velină pe care o îndoi și o rup: pe jumătate de filă scriu versurile pe o parte și pe alta, eventual, la prima mână, pe cealaltă jumătate transcriu poemul), când sunt singur în camera în care scriu, nemâncat, și când am liniște sau reușesc să ignor zgomotele (să pot să mă concentrez).

aniversare

revenit la proză, în 1984 terminam romanul „Grijania”, care n-a putut să apară decât după Revoluție! În 1986 terminam „Romanul-basm”, care a fost publicat abia în anul 2002 (uitasem de el), fiind respins de edituri până la Revoluție. Natural, în paralel scriam poezie, până la Revoluție reușind să public alte două volume (cu titluri semnificative: „Când memoria va reveni” și „O lume paralelă”). După Revoluție am scris, pe lângă poezie și proză, teatru (încurajat de anunțurile cu concursurile de dramaturgie, niciodată câștigate de mine) și mai ales publicistică și eseu, pentru ziare (*Cotidianul* lui Ion Rațiu, ca angajat extern, dar și la ziarul *Curentul*, din București, sau ziarul intitulat *Bună ziua* din Brașov și *Ziarul de Vrancea*) și pentru reviste de cultură (am avut rubrici și colaborări intense, nenumărate, la reviste bine cunoscute săptămânale, lunare sau bilunare, apărute la două luni sau trimestriale). Am publicat până în 2014, pe lângă cele 14 volume originale de versuri (și două antologii), patru romane, un volum de teatru și trei cărți de memorialistică-jurnal-eseu-publicistică. La masa de scris nu s-a schimbat nimic la 64 de ani, scriu versuri și eseuri sau publicistică regulat, scriu în minte teatru (fiind total ignorat de dramaturgi), iar proză scriu numai pentru a-mi ține mâna (resemnat că romanele n-au convins critica și prozatorii).

Pe de altă parte — la masa de scris e o diferențiere netă de abordare a genului. Pot să scriu, separat, în aceeași zi, și un poem, și o pagină de proză sau de teatru, și un eseu sau un text publicistic și jurnal, nu se amestecă, merg pe culoare distincte. Pur și simplu are regim special fiecare gen creator, nu-mi dau seama cum le percep cu mintea, cu inima sau cu sufletul, scrisul curge de la sine (dacă sunt inspirat), pus într-un tipar sau altul. Evit orice formulă preconcepțată. Sincer, nu-mi înțeleg bucătăria. Cu poezia e cel mai greu, fiindcă te repeți și trebuie să lași o vreme să te dezveți de un anume fel de a scrie (tot ce scrii fiind bun de aruncat), eu am ars mereu etape scriind spontan, *de mână*, pentru sertar. De altfel, cred că sunt în avantaj numai fiindcă scriu spontan pentru sertar și că las poemele la păstrat, recitindu-le prea târziu să văd dacă au un dram de valoare sau dacă trebuie aruncate (de regulă păstrez din ele un vers, o strofă, rar găsesc poeme întregi care să fie publicate), în anul în care mă hotărâsc să definitivez un volum și să le culeg pe computer. Cu celelalte genuri (proză, teatru, eseu, publicistică, scrise direct pe computer) am probleme insurmontabile cu subiectele, înnebunesc până nimeresc un subiect viabil din start (la eseuri și publicistică e mai ușor atunci când mă ocup de teme de actualitate). Cărțile apărute și textele mele nepublicate acoperă, după cât am perceput eu, și realitatea, și irealitatea.

- După ce am citit niște cărți la viața mea, mă întreb (dar n-am găsit încă un răspuns) dacă există o definiție încăpătoare a poeziei prin a cărei prismă, cu toții, să vorbim, măcar aproximativ, de același fenomen. Personal, cred că poezia se naște dintr-o stare de moment care, printr-o minune numai la îndemâna poezilor (ce fel de înzestrare or fi având, cu ce forțe suprafirești vor fi în contact?), își schimbă pe nesimțite statutul, devenind o prezență (cum să-i zic?) cu mult mai profundă decât actul ce va fi precedat-o. Dumneavoastră, Domnule Liviu Ioan Stoiciu, aveți o definiție bună pentru Poezie? Ați găsit-o undeva, există, pentru numele Domnului!? Cum adulmeceți indicibilul parfum al acestei Mari Doamne? Cum vă simțiți în proximitatea ei? Ce înseamnă pentru dumneavoastră poezia? Este facere sau creație Marea Poezie? La rece, acum, cât de mare este, Stimate

Domnule Stoiciu, distanța dintre existent și Poezie, dintre real și imaginar? Sau te pomenești că și lipsa crasă de poezie (care nu are neapărat legătură totdeauna cu starea de spirit a emițătorului) are poezia ei?

— Felicitări pentru definiția dată poeziei, eu vă dau dreptate (poezia e o stare de moment pentru mine, apărută din senin, mă mir de ceea ce a putut să iasă după ce o scriu spontan și o pun în sertar, la păstrare; nu știu însă dacă pentru alți poeți ea e o stare de moment, aud că ei scriu și o lună la o poezie, o reiau, o prelucrează). De altfel, întrebările dumneavoastră sunt extraordinare, eu le-aș reciti numai pe ele — fiindcă nu mai au nevoie de nici un răspuns de subtext. N-am o definiție pentru poezie, nici nu mă interesează să găsesc. În orice caz, e mai greu să răspund la această întrebare decât să scriu un poem... Față de celelalte genuri creatoare, e adevărat că pentru poezie am un regim special, caut un declanșator („adulmecând-o”, cum spuneți), bănuind că trebuie să fiu cât de cât inspirat sau original. Scriu „la rece”, realul se amestecă de la sine cu imaginarul, nu e nimic prefabricat, artificial, „ingineresc”, nu mă înfierbânt (nu consum niciodată alcool și nu mă droghez, să-mi provoc o stare viscerală de ieșire din mine) și nu intru în nici o transă (transă specifică „mediumurilor”, care primesc mesaje de dincolo, de la morții sau de la entități extraterestre). De când mă știu, scriu poezie la întâmplare, de mână (cu cerneală sau pix cu mină neagră, pe o filă albă velină pe care o îndoi și o rup: pe jumătate de filă scriu versurile pe o parte și pe alta, eventual, la prima mână, pe cealaltă jumătate transcriu poemul), când sunt singur în camera în care scriu, nemâncat, și când am liniște sau reușesc să ignor zgomotele (să pot să mă concentrez). De fapt, de-a lungul vieții am avut și alte tabieturi când am scris poezie, nu-mi place „fixismul”, las să funcționeze liberul arbitru, „scriu după cum îmi vine” la un moment dat, uit de tabieturi. Am totuși o pretenție: dacă într-o oră n-am scris poemul, așezat la masa de scris, îl abandonez și nu-l mai reiau (înseamnă că n-am fost inspirat, nu m-am putut concentra destul; ca fapt divers, transcrierea și definitivarea poemului durează o altă jumătate de oră). Experimental, anul acesta am încercat să scriu și direct pe computer (am scris patru asemenea poeme, pentru o rubrică la o revistă intitulată „Cartelul metaforelor”, editată de un prieten poet la Buzău, Marin Ifrim). Firește, voi continua să scriu poemele de mână, le simt mai directe, mai legate de hârtia de scris, cuvântul are parcă o mai mare subtilitate când e scris de mână... Nu pot să controlez fluxul scrierii unui poem, cuvintele curg unele din altele, spontan, ideile se ascund înăuntrul acestor cuvinte venite de nicăieri, care se leagă și se direcționează reciproc. Poezia are acces la subconștient (care e o bază de date transmisă de la o generație la alta, de la începutul lumii, mereu reîmprospătată, conform evoluției; în el se prepară și gustul estetic, dacă nu e pretențios spus, mereu schimbător). Sunt sigur, apoi, că și amestecurile chimice din mine au contribuția lor la elaborarea unui poem, influențate de un eveniment personal, ele acționând în comun cu cine știe ce alte particularități fiziologice dereglate ale mele, „aflete în funcțiune”. Spun dereglate, fiindcă în mod normal ele nu se manifestă (altfel, ar scrie toată lumea versuri). Nu-mi bat capul să descopăr mecanismul intern, „starea de scris” e sezonieră sau facultativă și la mine, nu e o stare continuă, așa că pot avea comportament și de „om normal” cu tot felul de probleme extraliterare. Totuși, ce-ar putea fi poezia? O dezvăluire a sufletului, scăpat de cenzura subconștientului? O fi diletant ce spun, dar poezia chiar are ceva inefabil în ea, venit dintr-o altă lume, uneori e imposibil să fie

exprimată (mă trezesc stând cu ochii pe pereți, în gol, fără să reușesc să scriu).

-Primul dumneavoastră volum de poeme, La fanion, este un paradis genuin al asumptiilor de tot felul ale amintirii, un fragment din Marea Carte ce conține, în opinia mea, sâmburele gândirii mitice (arhetipale poate, dacă îmi e permis) care amprentează când și când unele dintre cele mai fascinante despletiri ale poeziei dumneavoastră. Nicăieri, la optzeciști, nu am descoperit un asemenea topos care, de altminteri, vine să contrazică tot programul generaționist anti al acestei grupări de cenaclu, în prima instanță. Ce accent sau notă comună presupuneți că a determinat critica literară să vă afilieze, aproape unanim, optzecismului? Considerați că neoexpresionismul mediumatic sui-generis din revelațiile dumneavoastră ar putea fi văzut și, la rigoare, luat de critica de serviciu a optzecismului drept „fața nevăzută” (de orientare retro) a unui (post)modernism maximalist? Până la urmă cât preț puneți pe asemenea tentative ale criticii, de clasificare și închidere in vitro a poeziei dumneavoastră? În Istoria critică..., deși vi se rezervă un loc, mai degrabă impresionistul N. Manolescu încearcă să vă controleze... la picioare!

— Neoexpresionism mediumatic sui-generis în poezia mea? Așa mai învăț și eu, scriind, pe ce lume sunt... Înțelegeți de ce respectul meu pentru critica „bună” de poezie e sincer. Nu exagerez, sunt ceea ce sunt datorită criticii de poezie, în bine sau în rău. În altă ordine de idei, am tot repetat că, scriind (sau nescriind) despre poezia mea, pot să știu exact limitele unui critic și să-i ridic în slăvi valoarea. Dumneavoastră, de exemplu, vă rămân îndatorat pentru tot ce ați scris despre cărțile mele, noi doi fiind „compatibili”. Sunt critici de poezie care au scris în doi peri sau n-au scris despre poezia mea, nereușind să intre pe aceeași undă cu mine (ii las la o parte pe cei de rea-credință, cum e Alex Ștefănescu): în fața lor mă resemnez în postura de învins. Chiar dacă, în principiu, n-am cum să plac tuturor (acești critici de poezie mă fac să am îndoieli că merită să mai scriu), mi se contestă în secret și postura în care mă aflu. Mă fac să mă simt marginalizat, ținut ca outsider, ca rezervă în echipa poezilor care au cucerit primele trei locuri, pe podium (mai buni decât mine, cum altfel; lasă că sunt puși și câte cinci pe fiecare treaptă a podiumului). Competiția n-are aceleași reguli pentru toți poezii, eu sunt ținut cu capul la cutie chiar și de prieteni. Am ajuns la o vârstă la care am început să relativizez antipatiile și să recunosc, spășit, că nu merită să mă lupt pentru un post de poet reprezentativ, eventual. O tot spun, n-am un critic de poezie care să mă promoveze (cum au poezii de succes; în absența unui agent literar), motiv să cred că n-am nici o șansă să mă reabilitez în fața propriilor ochi... În privința debutului meu editorial (despre care scrieți atât de frumos, mulțumesc). „La fanion” a fost o etapă a scrișului meu, înainte de publicarea acestui volum aveam altă „formulă” de a scrie, după el, în volumul „Inima de raze” am trecut la o altă etapă, altă „formulă”. O „formulă” (pun în ghilimele, fiindcă am scris mereu spontan și e caraghios să afirm că am avut o formulă) care a crescut una din alta și s-a schimbat devalorizându-se una pe alta, n-am nici o explicație de ce. De la început până azi mă lupt la fel, să uit de „formula” din volumul anterior, să nu mă repet. Și nu reușesc să scriu în altă „formulă” decât punând poeme peste poeme în sertar, adică scriind, fără să forțez... Ce caut eu între optzeciști, când ar fi trebuit să fiu între șaptezeciști (cum e Mircea Dinescu, născut în același an cu mine, debutat editorial la 20 de